

Kirsten Gloerfelt-Tarps tale om kvindeønsker

Taler

Kirsten Gloerfelt-Tarp
Formand for Danske Kvinders
Nationalråd

Omstændigheder

Tidsskriftets egen indledning:

Under Finanslovsdebatten udtalte Formanden for DKN (Danske Kvinders Nationalråd) Kirsten Gloerfelt-Tarp sig bl. a. om en Række af de mest aktuelle Ønsker, de danske Kvinder har i Dag.

- 1 DET SPØRGSMÅAL, som jeg først vil stille, er dette: Gør det danske samfund
nok for Moder og Barn, ganske særlig for at give det lille Barn en god Start i
Livet og for at hjælpe Kvinden over Svangerskabsvanskeligheder og
Vanskeligheder i forbindelse med Fødselen? Det, jeg særlig vil koncentrere mig
5 om i denne forbindelse, er den økonomiske Hjælp, Moderskabshjælpen.
Hovedregelen, hvorefter der gives Hjælp i øjeblikket, har vi i
Folkeforsikringsloven. Sygekassen giver Hjælp til Jordemoder, og giver Hjælp til
Læge, hvis det er nødvendigt, og saa kan Barselkvinden faa Dagpenge i 14 Dage,
men det er de Dagpenge, hun normalt har sikret sig i Sygdomstilfælde, og det vil
10 sige i Almindelighed et ganske lille Beløb. Herudover er der en Kategori af
Kvinder, som kan faa mere Hjælp, det er de Kvinder, som er undergivet
Bestemmelsen i Fabrikloven om, at de skal holde en Barselhvile. De kan i
3die—4de Uge og i 5te—6te Uge, hvis de dier deres Barn, faa nogle Dagpenge,
og endvidere kan denne Kategori faa Hjalp inden Nedkomsten i en Periode at
15 indtil 8 Uger før Nedkomsten, hvis de har en Lægeattest, som fastslaar, at de af
Hensyn til deres eget eller Fosterets Sundhed ikke kan fortsætte deres
almindelige Arbejde.

- De Kvinder, som ikke er berettigede til denne Hjælp efter Forsikringsloven, kan
20 faa noget i Henhold til Forsorgsloven — de kan faa Jordemoderen betalt, og de
kan faa Læge, hvis de er i Trang, og i den Tid, de er undergivet Fabriklovens
Barselhvilebestemmelse, kan de, hvis de er i Trang, faa en vis Hjælp.

- Og saa maa jeg omtale Loven om Mødrehjælpsinstitutioner fra 1939. Efter
25 denne kan enhver fødende Kvinde faa personlig, social og juridisk Vejledning,

og i enkelte særlige Tilfælde kan Mødrehjælpsinstitutionerne give økonomisk Hjælp, for saa vidt der er Midler til Institutionernes Disposition — og det er der kun i meget begrænset Omfang. Stat og Kommune bærer jo kun Udgifterne ved Institutionernes Opretholdelse, medens den økonomiske Hjælp, som skal ydes de Kvinder, der søger Institutionen, er afhængig af, om der skaffes Midler ad privat Vej, idet Staten da i visse Tilfælde giver Tilskud af samme Størrelse som det, der indkommer ved private Midler.

- 35 Da Svangerskabsloven i 1937 blev vedtaget, og da Rigsdagen afviste Svangerskabsafbrydelser paa sociale Indikationer, blev det, som nævnt af det ærede Medlem Hr. Hans Hedtoft, fremhævet her ved Forhandlingerne, at Samfundet naturligvis burde give den fornødne Hjælp til de svangre og fødende Kvinder. Dette er ikke gjort. Lederen af Mødrehjælpsinstitutionen i
- 40 København, cand. jur. Vera Skalts, oplyser i en Artikel i »Socialt Tidsskrift« i April 1943 paa Grundlag af en Statistik fra 1940-42, at økonomiske Grunde var Hovedaarsagen i over en Trediedel af de Tilfælde, hvor Kvinder ønskede Svangerskabsafbrydelse, og medvirkende Aarsag i over Halvdelen, og at økonomiske Vanskeligheder for de gifte Kvinder, der ønskede
- 45 Svangerskabsafbrydelse var Hovedaarsagen eller medvirkende Aarsag i saa godt som alle Tilfælde. Det viser, at man ogsaa som Supplement til Svangerskabsloven bør sætte ind med økonomisk Hjælp.

- Den almindelige Moderskabshjælp, som man efter min Mening bør yde, skal
- 50 have det Udgangspunkt, at enhver Kvinde, udearbejdende eller hjemmearbejdende, skal have Ret til fornøden Hjælp i Anledning af Fødsel. Denne Hjælp er en Hjælp til Barnet og dets Forældre, saavel Faderen som Moderen, og den bør gives under en saadan Form, at Byrden lignes paa alle Samfundsborgere, hvad enten det sker alene ad Skattevejen eller ad andre Veje.
- 55 Ingen særlige Forpligtelser maa lægges paa Arbejdsgivere, som beskæftiger Kvinder, idet Kvinderne da maa betale derfor ved Afskedigelse, ved forøgede Vanskeligheder ved at faa Arbejde og ved lavere Løn.

- En saadan Barselhjælp bør af praktiske Grunde omfatte alle fødende Kvinder, og
- 60 der bør principielt ikke gøres nogen Forskel paa den hjemmearbejdende og den udearbejdende Moder.

Der maa naturligvis træffes Foranstaltninger til, at Sygekassen eller en offentlig Kasse bærer de normale Udgifter til Jordemoder og Læge, og herunder maa

sikres Adgang til Narkose til Lindring af de værste Smerter under Fødselen, naar det er medicinsk forsvarligt. Endvidere bør der gives Hjælp til Dækning af andre Udgifter, som normalt følger med en Fødsel, og en Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste i den Tid, Kvinden ikke er i Stand til at udføre sit Arbejde.

- 70 For den hjemmearbejdende Husmoder vil dette sidste sige, at der maa skaffes hende ekstra Hjælp i Hjemmet i den Periode, i hvilken hun ikke kan udføre sit vanlige Arbejde, og for den udearbejdende, at der gives hende Erstatning for den Indtægt, hun gaar Glip af ved ikke at kunne udføre sit Erhvervsarbejde. Dette sidste finder, som nævnt, allerede Sted i et vist Omfang, nemlig for
- 75 Fabriksarbejdersker. Fabriktilsynet staar daglig over for Forespørgsler fra Sygekasser og andre, om den og den Virksomhed eller det og det Arbejde er undergivet Fabrikloven. Svarer vi bekræftende, faar vedkommende denne ekstra Barselhjælp; maa vi svare benægtende, kan vedkommende ingen Barselhjælp faa. Denne Forskelsbehandling kan ikke opretholdes. Hvad enten man arbejder paa
- 80 Fabrik, paa Lager, paa Kontor, i Butik, i Restauration eller hvad anden Beskæftigelse som navne kan, bør der sikres Erstatning for tabt Arbejdsfortjeneste.

- Kvindeorganisationerne har foretaget mange Henvendelser i Tidens Løb for at
- 85 faa en forsvarlig Moderskabshjælp indført. Socialreformen betød et Fremskridt i Forholdet til det tidligere gældende, men herved kan vi ikke blive staaende. Den igennem en Aarrække aftagende Fødselshyppighed, som ganske vist har ændret sig noget de sidste Aar, virkede til, at flere fik Øjnene op for Nødvendigheden af at foretage en Udvidelse af de gældende Hjælpeforanstaltninger og at gaa nye
- 90 Veje. Befolkningskommissionen afgav forskellige Betænkninger, hvor ogsaa Spørgsmaalet om Moderskabshjælp blev behandlet. Dette Spørgsmaal må skilles ud fra de øvrige Spørgsmaal og tages op til fortsat Overvejelse med Henblik paa en hurtig Løsning.

- 95 Det Slid paa Kvindens Nerver, som følger med økonomiske Bekymringer før Fødselen og den nærmeste Tid efter, vil ved Gennemførelsen af en virkelig Moderskabshjælpen formindskes ikke alene ikke alene til Fordel for Kvinden, men ogsaa Fordel for den kommende Slægt. Gennemførelsen af en saadan Barselhjælp betyder, at Moderskabet placeres paa rette Maade.

100

Jeg er klar over, at Gennemførelsen af en forsvarlig Moderskabshjælp vil medføre en betydelig Udgiftsforøgelse, men denne Reform er saa paakrævet, at den ikke kan udskydes, ligesom Løfterne ved Svangerskabslovens

105 Gennemførelse maa holdes. I det lange Løb vil det utvivlsomt ogsaa betale sig at foretage en saadan forebyggende og sundhedsbevarende Foranstaltning.

Jeg skal derfor tillade mig at henstille til den højtærede Arbejds- og Socialminister, at Gennemførelsen af en virkelig forsvarlig Moderskabshjælp
110 tages op til snarlig Behandling.

Et særligt Spørgsmaal, som ogsaa trænger sig paa, er Etableringen af et passende Antal Fødehjem.

115 Som Forholdene er, er Adgangen for gifte Kvinder til at føde paa Fødehjem eller Sygehuse illusorisk. De ugifte er i denne Henseende betydelig bedre stillet, idet de i Barseltilfælde har Adgang først og fremmest til Rigshospitalets Fødeafdelinger, men dernæst i Almindelighed opfylder Betingelserne for at kunne modtages paa de lokale Sygehuse eller Fødehjem. De gifte har i Tilfælde
120 af Barsel — naturligvis bortset fra de private og dyre Fødeklinikker — kun Adgang til enkelte Fødehjem i København og paa Frederiksberg samt i nogle faa andre Byer, og kun hvis der er Plads; der er imidlertid stadig Pladsmangel, og Afvisningerne er derfor talrige. Paa Rigshospitalet og paa de stedlige Sygehuser kan gifte Kvinder kun bliver indlagt, hvis helbredsmæssige eller sociale Forhold
125 gør det nødvendigt. For at komme ind under det sidste Tilfælde, skal Forholdene være mere end elendige. Skal gifte fødende Kvinder Landet over have passende Adgang til at føde udenfor Hjemmet, maa der oprette kommunale Fødehjem samt skaffe gifte Kvinder udvidet Adgang til at blive indlagt paa de lokale Sygehuse.

130 Man kunde tænke sig en ordning i Lighed med Sundhedsplejerskeordningen, hvor Kommunerne har Initiativet til Iværksættelse af Foranstaltningen, men hvor betydelige Statstilskrud gives, og jeg skal tillade mig at henlede den højtærede Indenrigsministers Opmærksomhed paa dette Spørgsmaal.

135 Der rejser sig mange andre Spørgsmaal i Forbindelse med Samfundets Stilling til Moderskab og Ægteskab. Det er desværre en Sandhed, at der i mange Tilfælde er Straf paa Ægteskab og Moderskab. Det er en Uretfærlighed, der begaas over for samgifte Tjenestemænd derved, at begge Ægtefælle kun kan opnaa Halvdelen af
140 det største Reguleringstillæg, om en af dem kan opnaa, en Bestemmelse, som er blevet helt urimelig, efter at Reguleringstillægget er blevet en saa væsentlig Del af Tjenestemændenes Lønninger som Tilfældet er i de seneste Aar.

145 Jeg skal minde om den Resolution, som for nylig er blevet vedtaget paa et Møde, hvor over 500 samgifte Tjenestemænd var til Stede, og hvori det bl. a. udtales, at »Lovgivningen med Hensyn til de samgifte Tjenestemænd er ikke det danske Samfund værdig, idet den opfordrer til Umoralitet, Skilsmisser o. s. v.«, og man peget paa, at »Tjenestemænd, der indgaar Ægteskab, straffes med
150 en Lønnedsættelse, der i Øjeblikket andrager ca. 150—200 Kr. pr. Maaned«. Jeg gaar ud fra, at Lønningskommissionen, som forhaabentlig snart afgiver sin Betænkning, vil have sin Opmærksomhed henvendt paa dette Punkt, og henstiller til den højtærede Finansminister til sin Tid at forelægge Foreslag om en Ændring af de gældende Regler.

155

Et andet Forhold, jeg skal nævne, er Sambeskatningen af Ægtefæller og det Fradrag i Skatteansættelsen, der tillades paa Grund af Hustruens Selverhverv. Dette Fradrag staar ikke i noget rimeligt Forhold til det økonomiske Tab, som Husholdningen er belastet med derved, at Hustruens Arbejdskraft er beslaglagt
160 uden for Hjemmet. Det maa haabes, at Skattekommissionens Betænkning vil indeholde Forslag om at bede paa denne Uretfærdighed, saa Lovgivningen derefter kan gennemføre en Løsning, som er ret og rimen.

I Vinteren 1940 søgte man inden for Danske Kvinders Nationalraad at finde
165 Arbejdsomraader, hvor man kunde anvende ledig kvindelig Arbejdskraft. Vi søgte at finde nyttigt Arbejde, og vort Øje faldt paa et Omraade, hvor Hjemmene og navnlig de smaa Hjem havde en haardtfoelt Trang til Hjælp. Vi vidste, at det for mange Hjem var en Katastrofe, naar Moderen blev syg, eller andre særlige forhold indtraadte, og der ikke var nogen til at passe Huset og
170 sørge for Børnene. Den 5. Februar 1941 indsendte Nationalraadet til Regeringens Beskæftigelsesudvalg en Skrivelse, hvori bl. a. foresloges Etablering af en saadan Art huslig Hjælp, som Raadet kalder Husmoderafløsning.

Som Følge af dette Forslag oprettedes der som Beskæftigelsesforanstaltning en
175 Institution som den foreslaaede baade i København og i en Række Byer i Provinsen. Det viste sig, at Husmoderafløsnings-Institutionen var haardt tiltrængt, og at den efterhaanden udnyttedes i stigende Grad. Den findes nu i ca. 70 Byer uden for København. I København beskæftiges der i øjeblikket henved 400 Husmoderafløsere. Jeg kan oplyse, at fra den 1. Juni 1944 til den 31. Maj
180 1945 fik ca. 4500 Hjem i København Hjælp ad denne Vej og i ca. 100 Timer pr. Hjem. Hjælpen ydes til Hjem med eet eller flere Børn under 15 Aar, hvor

Husmoderen er syg, og til enlige erhvervsarbejdende Kvinder, hvis Børn er syge i Hjemmet og uden Tilsyn[,] for saa vidt Moderen ved sit Fravær fra Arbejdet vil
185 miste sin Lønindtægt eller risikere at miste sit Arbejde, og endelig til syge enlige Personer. I København, hvor denne Beskæftigelsesforanstaltning drives af Danske Kvinders Samfundstjeneste, har man ikke taget Arbejdet op med at sende Husmoderafløsere op til syge, enlige Personer, og hvor Husmoderen er
190 syg, gør man det kun, naar hun er i Hjemmet, ikke paa Hospitalet, idet man ikke har kunnet gabe over mere og ikke har kunnet skaffe mere Arbejdskraft under de givne Forhold.

Indtægtsgrænsen for de Hjem, der kan faa Husmoderafløsere til syge, enlige Personer, og hvor Husmoderen paa 2750 Kr., og for Provinsen er Grænsen
195 2600 Kr.

Denne Hjælp har paa flere Omraader særdeles heldige Virkninger. Den hindrer for det første en Opløsning af Hjemmet med eventuel Anbringelse af Børnene uden for dette, den bidrager for det andet til, at den syge Husmoder faar Ro til
200 at komme sig uden maaske at skulle paa Hospital for det tredie sparer den Hospitalsplads og Børnehjemsplads, og for det fjerde sparer den det offentlige for Udgifter til Hospitalsophold for Husmoderen og Børnenes Pleje uden for Hjemmet.

205 I Betænkningen fra Husassistentkommissionen er der stillet Forslag om, at Institutionen, som hidtil har virket som Beskæftigelsesforanstaltning, skal gøres permanent og indgaa som et Led i den almindelige sociale Lovgivning.

I vort Naboland Sverige har man indført en saadan almindelig Institution til
210 social Husgerningshjælp ved kongelig Kundgørelse af 31. December 1943, og man regner dèr med at beskæftige ca. 3000 Husmoderafløsere.

De Kvinder, som her i Landet har været beskæftiget ved dette Arbejde, har været langvarigt arbejdsløse Kvinder, fortrinsvis saadanne, som selv har Hjem og
215 Børn, og saadanne, som ikke stiller sig uvilligt over for Arbejdet.

Erfaringen har vist, at den anvendte Arbejdskraft gennemgaaende ikke er saa kvalificeret som ønskeligt, og at Spørgsmaalet om en Uddannelse af
220 Husmoderafløserne maa tages op.

I Sverige er der lagt megen Vægt paa, at Virksomheden ikke indskrænkes til Byerne, men foregaar over hele Landet, saaledes at eventuelt flere Kommuner slaar sig sammen om Opgaven. Her i Landet har der været en Tendens til kun at
225 løse Opgaven i Byerne, hvilket er uheldigt og utilstrækkeligt, ikke mindst under Hensyn til den ogsaa i Landkommunerne herskende Mangel paa huslig Arbejdskraft. Man har dog enkelte Steder søgt at inddrage Landkommunerne under Ordningen, saaledes f. Eks. i Glostrup og Vordingborg, hvorfra Husmoderafløsere udsendes til de omliggende Landdistrikter, men en saadan
230 Virksomhed vanskeliggøres af den herskende Mangel paa Cykeldæk.

Danske Kvinders Nationalraad har i Oktober d. A. sendt en Henvendelse til den daværende Regering om at nedsætte en Kommission til nærmere Undersøgelse af det heromhandlede Problem med den Opgave snarest at stille Forslag til
235 Virksomhedens inkorporering i den sociale Lovgivning, herunder Forslag om en passende Uddannelse af de paagældende Arbejdere. Ogsaa Dansk Kvindesamfund har rettet en noget lignende Henvendelse til Arbejds- og Socialministeriet.

Husmoderafløsningen er saa rodfæstet i Befolkningen, at den under ingen Omstændigheder maa bortfalde i tilfælde af, at Beskæftigelsesforanstaltningerne ikke fortsættes, og der tiltrænges, som nævnt, en mere kvalificeret Hjælp med forudgaaende Uddannelse; derfor bør der gennemføres en Lovgivning i Lighed med den svenske, og derved vil derud over det primære Forhold: at skaffe en
245 haardt tiltrængt Hjælp for Husmødre og Hjem i vanskelige Forhold — kunne tilvejebringes tilfredsstillende Arbejdsmuligheder for et ikke ringe Antal Kvinder, hvorved Foranstaltningen kan komme til at virke som et Led i Arbejdet for Tilvejebringelsen af Arbejdsmuligheder i den kommende Tid for kvindernes Vedkommende. Endvidere maa det fremhæves, at Stillingen som
250 Husmoderafløsere vil kunne blive en Avancementsstilling for huslige Arbejdere.

Der vil være Grund til ogsaa at overveje, at Virksomheden, ligesom i Sverige, udstrækkes til mere bemidlede Hjem, der vil være i stand til at yde en passende Betaling for den ydede Hjælp, som det ogsaa for disse Hjem nu er særdeles
255 vanskeligt at faa. I denne Forbindelse skal oplyses, at Danske Kvinders Samfundstjeneste i København udsender Hjælp til enligt stillede, erhvervsarbejdende Mødre med syge Børn, og at der i disse Tilfælde betales et mindre Vederlag for Hjælpen. Efter de indhøstede Erfaringer maa det anses for tilraadeligt at indføre den Ordning, at der ogsaa i mindrebemidlede Hjem, hvor

det er Moderen, der er syg, ydes en mindre Betaling for den ydede Hjælp.

Kilde

Manuskript taget fra Kvinden og Samfundet. 1946, s. 62-64

265

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Debattale, Kvindebevægelsen

270

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/kirsten-gloerfelt-tarps-tale-om-kvindeosker-1946>

275

280

285

290

295